

Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki
13229 Numaralı İlahi ve Dua Mecmuası

Hymn and Prayer Journal Numbered 13229 in Konya Metropolitan Municipality
Koyunoğlu Museum and Library

Mehmet GÜRBÜZ*

*Doç. Dr. Konya Necmettin Erbakan
Üniversitesi

e-mail*: meingurbuz@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1664-1438>

Araştırma Makalesi/Research Article

<https://doi.org/10.34083/akaded.656025>

Sorumlu Yazar/Corresponding Author
Mehmet Gürbüz, Konya Necmettin Erba-
kan Üniversitesi, Konya/Türkiye

Geliş Tarihi/Received : 06.11.2019

Kabul Tarihi/Accepted: 16.12.2019

Atıf/Citation

Gürbüz, Mehmet (2019). Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki 13229 Numaralı İlahi ve Dua Mecmuası. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3 (4), 179-220.

DOI: 10.34083/akaded.656025

Öz

Bu makalenin konusu, Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'nde yer alan 13229 numaralı ilahi ve dua mecmuasıdır. Katalog kayıtlarına göre eser, Hattat Mustafa Hilmi tarafından 1284 (M. 1868) tarihinde tamamlanmıştır. Yirmi iki varaklık bu küçük hacimli mecmua, fiziksel olarak oldukça iyi durumdadır ve mükemmel bir hatla kaleme alınmıştır. Mecmuanın içeriği, tamamı dinî nitelikteki manzum ve mensur metinlerden meydana gelmiştir. Eserde on şiir ve on iki parça mensur metin yer almaktadır. Vezin ve kafiye/redif gibi şekil özellikleri bakımından pek çok aksaklıkların yer aldığı şiirlerin çoğu ilahi formundadır ve sadece dördünde mahlas (Yûnus, Niyâzi, Mahfi) bulunmaktadır. Mensur metinler de mühr-i şerif ve faziletleri ile istiğfar ve namaz, yemek, kabir vb. dualarından meydana gelmektedir.

Çalışmamızın amacı, şekil ve içerik özelliklerinden hareketle söz konusu mecmua ve derleyicisi ile ilgili bilinmezlikleri -mümkün olduğu kadar- ortadan kaldırmak ve böylelikle eserin mecmua geleneği içerisindeki yerini tespit etmeye çalışmaktır. Çalışmada öncelikle söz konusu eserde yer alan metinlerin tamamı transkripsiyonlu olarak Latin harflerine aktarılacak ve böylelikle mecmuanın içerik dökümü yapılacaktır. Sonrasında da ortaya çıkan bu döküm üzerinden mecmuanın derleyicisinin kimliği belirlenmeye çalışılacaktır. Eserin fiziksel özelliklerinden, sayfa tasarımlarından, yazısından, içeriğini oluşturan metinlerin niteliklerinden ve derleyicisiyle ilgili tespit edilen bilgilerden hareketle de mecmua ile ilgili çeşitli tespitlerde bulunulacaktır. Bu çerçevede mecmuanın ne zaman, hangi hedef kitle için, ne amaçla derlenmiş olabileceği tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: klasik Türk edebiyatı, mecmua, ilahi ve dua mecmuası, Hattat Mustafa Hilmi.

**Hymn and Prayer Journal Numbered 13229 in Konya Metropolitan
Municipality Koyunoğlu Museum and Library**

Abstract

The subject of this article is the hymn and prayer journal numbered 13229 found in Konya Metropolitan Municipality Koyunoğlu Museum and Library. According to catalog records, the work was completed by the calligrapher Mustafa Hilmî in 1284 (G. 1868). This small-volume journal consisting of twenty-two leaves is in a very good state physically and was written with a perfect line. The content of the journal consists of verse and prose texts all of which have religious characteristics. There are ten poems and twelve pieces of prose. Most of the poems, which have many inconveniences in terms of form-related features such as cadence and rhyme/repeated voice (radif), are in the form of hymn and only four have pseudonyms (Yûnus, Niyâzî, Mahfî). Proses are also composed of prayers such as forgiveness, salah, food and grave etc. as well as mühr-i şerîf (exalted seal) and virtues.

The aim of our study is to eliminate -as far as possible- the uncertainties regarding this journal and its compiler based on its form and content characteristics, and thus to try to determine its place in the tradition of journal. In the study, all texts included in the work will primarily be transferred into Latin letters with transcription and thus the content of the journal will be obtained. Afterwards, the identity of the compiler of the journal will be tried to be determined through this transcription. Based on the work's physical characteristics, page designs, writing, the characteristics of the texts and the information obtained regarding its compiler, various determinations will be made about the journal. Within this scope, it will be discussed when, for what target audience and for what purpose the journal was compiled.

Keywords: *classical Turkish literature, journal, hymn and prayer journal, calligrapher Mustafa Hilmî*

Çalışmamızın konusu, Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'nde 13229 numaraya kayıtlı olan bir ilahi ve dua mecmuasıdır¹. Eser fiziksel olarak oldukça iyi durumdadır. Sarı vinlex bir cilde sahip olan mecmua, 22 varaktan oluşmaktadır. Düzenli bir şekilde her sayfada rakabe kaydı yer almaktadır. Bu kayıtlara göre eserde herhangi bir eksiklik yoktur. Sayfalardaki satır sayıları değişkendir. Mecmuanın metni 1b sayfasında 8; 17a, 22a sayfaları 12; 21b sayfası 13; 17b, 18a, 18b, 19a, 19b sayfaları 14; 20a, 20b sayfası 16; 21a sayfası 15; diğer sayfalarda ise 11 satır üzerine yazılmıştır.

1a sayfasında üzerinde “Koyunoğlu Müzesi Kitaplığı, 13229” yazılı olan bir kütüphane kayıt kaşesi ile “Koyunoğlu Şehir Müze ve Kitaplığı, Konya, 1913” şeklinde bir kütüphane mührü bulunmaktadır. Aynı sayfanın altında, Arap harfleriyle sonradan yazılmış olan “İlâhî Mecmuası: Niyâzî-i Mısri, Yûnus Emre, Mahfi” şeklinde eserin içeriği ile ilgili bir kayıt yer almaktadır. Bunun altında “en-Nâsîh el-Hattât / Mustafâ Hilmi” şeklinde mecmuanın derleyicisine ve “Senetü'n-nesh / H. Zilhicce 1284” şeklinde derlenme tarihine ilişkin iki kayıt vardır. Sayfanın sol alt köşesine de “el-varak: 22” şeklinde eserin sayfa sayısı kaydedilmiştir. 2a, 11a, 17a, 22b sayfalarının kenarında, üzerinde “Koyunoğlu Şehir Müze ve Kitaplığı, Konya, 1913” yazılı olan mühür bulunmaktadır. Mecmuanın metni 1b sayfasında başlamaktadır. Klasik dönem kitap formuna uygun olarak 1b sayfasına cetvel çekilirken ser-levha için de bir alan bırakılmış olmakla birlikte herhangi bir süsleme yapılmamıştır. 1b, 10b sayfalarındaki şiirlerin kenarına sonradan kurşun kalemle şairlerin mahlasları/isimleri yazılmıştır. Yazı ve kalem ortaklığından hareketle bu eklemelerin 1a sayfasındaki kayıtları yazan kişi tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Yine aynı kişi tarafından 22a sayfasındaki 9. şiirin kenarına da şairini göstermek üzere -yanlış olarak- “Mahremî” yazılmıştır. 22b sayfasında metnin altında, klasik dönem kitap formuna uygun olarak üçgen formunda “Ḥarrarahu'l-faḫîr ilâ-raḥmeti Rabbihî'l-kadîr Muşafâ Hilmi 'an-ḥulefâ'-i Zülüfliyân-ı Ḥâşşa ve üstâzuhû el-Ḥâc Muḥammedü'l-Vaşfî ḡafera'llâhu lehümâ. Âmin. Sene 1284 Zî'l-

¹ Çeşitli çalışmalarda (bk. Aydemir, 2001; Gürbüz, 2018: 3-7; Köksal, 2012; Kut, 1986; Uzun, 2003) mecmuaların şekil ve içerik özellikleri ile klâsik kaynaklar içerisindeki yerleri ve edebiyat araştırmaları açısından önemleri araştırma konusu yapıldığı için burada meselenin bu yönü üzerinde durulmayacaktır.

hicce 27(?)” şeklinde bir tahrir kaydı yer almaktadır. Bu kaydın yanında kütüphane mührü ve mührün altında da kütüphane kataloglamasıyla ilgili “Yalnız yirmi iki yaprak. 22x2=44” şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Eser, kütüphane kataloglaması sırasında varak usulüne göre numaralandırılmıştır.

Fizikî Değerlendirme

Çalışmamızın konusu olan mecmuaya bu noktalardan bakıldığında şu tespitleri yapmak mümkündür: Yukarıda nüsha tavsifinin yapıldığı bölümde de belirtildiği üzere mecmua fiziksel olarak oldukça iyi durumdadır. Klasik dönemin gösterişli ve sanatsal değeri yüksek cilt, serlevha, tezhip vb. süslemeleri bulunmama ile birlikte eserin bütününde ve teker teker sayfalarında istikrarlı bir düzenin hâkim olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum eserin -pek çok mecmuada görüldüğü gibi- derlenme sürecinin çok uzun bir zamana yayılmadığını, kısa bir sürede tamamlandığını göstermektedir. Bu tespitimizi güçlendiren önemli bir gösterge de mecmuadaki bütün metinlerin kalem ve mürekkep farklılığı olmaksızın tek bir kişi tarafından yazılmış olmasıdır. Metinler -özellikle de bir mecmua için- mükemmel bir hatla² ve hareketli olarak yazılmıştır³. Metinlerin yazımında siyah, başlık niteliğindeki kelime ya da ibarelerin yazımında ise kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Bütün sayfalarda metinlerin etrafına düzenli bir şekilde mavi mürekkeple çift çizgi hâlinde cetvel çekilmiştir. Ser-levha süslemesi yapılmamış olmakla birlikte yerinin cetvelenmiş olması derleyicinin eseri için böyle bir tasarım düşündüğünü göstermektedir.

Yukarıda saydığımız özellikler, derleyicinin mecmuanın fizikî/şekli tasarımını önemseydiğini göstermektedir. Bu durum daha çok belli bir amaca yönelik olarak toplumsal tüketim için hazırlanmış mecmualarda görülen bir durumdur. Bu durum, eserdeki tertipte mecmuanın derleyicisinin bir hattat olmasının da etkili olduğu akla gelmektedir.

İçerik İncelemesi

Konuyla ilgili çalışmalarda zaman zaman vurgulandığı üzere, mecmualar bilinmezlerle doludur. Her mecmua içerik ve şekil özellikleri bakımından

² Çalışmanın sonuna mecmuadan örnek sayfalar eklenmiştir.

³ Eser hareketli olarak yazıldığı için mecmuanın metni oluşturulurken kelimelerin imlasında bu hareketlere bağlı kalınmış, çok gerekli olmadıkça hareketlerin işaret ettiği imlânın dışına çıkılmamıştır.

“biricik”tir. Bu sebeple her bir mecmuanın bu özelliklerinin göz önünde bulundurulması incelenmesi doğru olacaktır. Bu ön kabul üzerinden mecmualarla ilgili çeşitli tespitler yapabilmek için üzerinde çalışılan eserin cilt ve sayfa tasarımlarına, yazısına, içeriğini oluşturan manzum ya da mensur metinlerin önce tek tek konu/tema özelliklerine, sonra da eserdeki diğer metinlerle ilişkisine bakmak gerekir. Zira derleyicinin bu noktalardaki tutumu, eserin derlenme amacı, üretim süreci, hedef kitlesi, hangi mekânlarda, ne amaçla kullanıldığı/tüketildiği hakkında bilgi verebilir.

Çalışmamıza konu olan mecmuada on şiir ve on iki parça mensur metin yer almaktadır. Mecmuanın içeriği, tamamı dinî nitelikteki manzum ve mensur metinlerden meydana gelmiştir. Vezin ve kafiye/redif gibi şekil özellikleri bakımından pek çok aksaklıkların yer aldığı şiirlerin çoğu ilahi formundadır ve sadece dördünde mahlas (Yûnus, Niyâzî, Mahfi) bulunmaktadır. Mensur metinler de mühr-i şerîf ve faziletleri ile istiğfar ve namaz, yemek, kabir vb. dualarından meydana gelmektedir. Söz konusu metinlerin içerikleri sırasıyla şu şekildedir:

Manzum Metinler

1. Şiirlerden ilki, Niyâzî-i Mısırî’ye ait 32 beyitlik dünyanın fani olduğunu ve insanın boş yere bu fani dünyaya bağlandığını konu edinmektedir. Şiir, aruzun “mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün” kalıbıyla yazılmış bir gazeldir.

2. İkinci şiir, “Ana sen kal ben ahrete gideyim” nakaratlı 6 dörtlükten oluşan, ölüm konusunun işlendiği, koşma formunda yazılmış bir şiirdir. Şiirin 11’li hece ölçüsüyle yazıldığı anlaşılmakla birlikte mısralardaki hece sayılarında farklılıklar görülmektedir.

3. “Ben ahrete gideyorum” nakaratlı üçüncü şiir, koşma formunda yazılmıştır ve 28 dörtlükten meydana gelmektedir. 8’li hece ölçüsüyle yazılmış olan şiirin birçok mısrasının hece sayıları birbirinden farklıdır. *Yûnus Emrem* mahlasıyla yazılmış olan şiirde ölüm konusu işlenmiştir.

4. “İlâhî” başlıklı koşma nazım şekliyle ve 7’li hece ölçüsüyle yazılmış dördüncü şiir, 21 dörtlükten oluşmaktadır. Serçe, ördek, kaz, leylek, karkuş, ibibik, anıt, doğan, tavus, hüdhüd, kerkez, kartal, kuzgun, balıkçıl, karga, uğu, tavşancıl, kırlangıç, dutu (papağan), bülbül, kumru, güvercin,

horoz, tavuk ve baykuşun isimlerini sayarak dünyadaki bütün herşeyin kendi dilince Allah'ı zikrettiği belirtilmiştir. Şiir, Yûnus mahlasıyla yazılmış olmakla birlikte *Yûnus Emre Divanı*'nın hiçbir baskısında yoktur.

5. Mecmuadaki beşinci ve altıncı şiirler, mısraları şekilsel olarak ayrılmamış ve birbirine geçmiş bir hâlde yazılmıştır. Aslında iki farklı şiire ait olan mısralar, tek bir şiirmiş gibi yazıldığı hâlde şekil bakımından bir bütünlük göstermemektedir. Bu sebeple söz konusu şiirler, vezin, kafiye/redif ve nakarat delaletiyle düzenlenmiştir.

“İlâhî” başlığını taşıyan beşinci şiir, “mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün” kalıbıyla ve murabba nazım şekliyle yazılmıştır. Bir mahlas bulunmayan şiirde hac sembolleri üzerinden mahşer günü anlatılmaktadır. Sondan eksik olan şiir hâlihazırda altı mısradan oluşmaktadır.

6. Cehennem azabından kurtarması için Allah'a yakarış konulu altıncı şiir, 8'li hece ölçüsüyle ve koşma formunda yazılmıştır. Mahlası olmayan şiir, baştan eksiktir ve mevcut durumda dört dörtlükten ibarettir.

7. Yine “İlâhî” başlığını taşıyan ve 8'li hece ölçüsüyle yazılmış olan yedinci şiir, sekiz dörtlükten meydana gelmektedir. Ölüm ve sonrasındaki hesap konu edilmiştir. Şiir, Dervîş Yûnus mahlasıyla yazılmıştır. Ancak *Yûnus Emre Divanı*'nın hiçbir baskısında bulunmamaktadır.

8. “İlâhî” başlığını taşıyan sekizinci şiir, 11'li hece ölçüsüyle, koşma formunda yazılmış olup yirmi sekiz dörtlükten meydana gelmektedir. Şiirde birden fazla nakarat mısrası mevcuttur ve bunlar da belirli bir düzen çerçevesinde kullanılmamışlardır. Şiirin çok sayıda mısrasında ölçü sorunu mevcuttur.

9. Mahfi'ye ait olarak kaydedilmiş olan dokuzuncu şiir, “fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” vezniyle yazılmış 5 beyitlik bir gazeldir. Şair, Hz. Peygamber'den şefaata talebini dile getirmiştir. Şiirin vezni sorunludur.

10. Onuncu şiir, Hz. Ali sevgisi hakkındadır. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Aruzun “fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” vezniyle yazılmış olan şiirde şekil özellikleri bakımından (nazım birimi, vezin) sorunlar mevcuttur.

Yukarıda belirtildiği üzere manzum metinlerin büyük bir kısmında nazım birimi ve kafiye/redif gibi şekil hususiyetlerine ilişkin çeşitli kusurlar görülmektedir. Bu durum, şiirlerin nazım şekillerinin belirlenmesi hususunu

zorlaştırmaktadır. Bundan başka şiiirlerde çok sayıda vezin kusuru da bulunmaktadır. Çoğunluğu hece ölçüsüyle yazılmış olan şiiirlerdeki çok sayıda mısranın hece sayısı farklılık göstermektedir. Ayrıca bazı şiiirlerde eksik mısra(lar) da mevcuttur.

Mensur Metinler

Mecmuadaki mensur metinler çeşitli dualardan ve dualarla ilgili açıklamalardan ibarettir. Bunlardan duaların dili Arapça, dualara ilişkin açıklamaların diliyse Türkçedir. Söz konusu metinlerin içerikleri kısaca şu şekildedir:

1. metin: Dua (9b-10a).
2. metin: Dua (Yemek duası) (11b)
3. metin: İmamlığın şartları (Tertîb-i farz-ı âdâb) (11b-12a)
4. metin: Dua (Namaz duası) (12a-12b)
5. metin: Mühr-i şerif duasını bulundurmanın faziletleri anlatılmıştır. (Şerh-i Mühr-i Şerîf) (13a-14a)
6. metin: Dua (İstiğfar) (14a)
7. metin: Mühr-i şerif duasına sahip olmamanın zararları anlatılmıştır. Sonrasında da söz konusu duayı yazdırmak için harcanacak paraya göre kazanılacak ecirler sıralanmıştır. (Şerh-i Mühr-i Şerîf, Du‘â’-i Şerîf) (14a-15b)
8. metin: Mühr-i şerif duası (Ol mübârek mühr-i şerîf budur) (16a)
9. metin: Cennete girmeye vesile olacak bir dua (Önce duaya ilişkin kısa bir açıklama yapılmış ve ardından duanın metni yazılmıştır.) (16b)
10. metin: Kabir duası (Önce duaya ilişkin kısa bir açıklama yapılmış ve ardından duanın metni yazılmıştır.) (16b-17a)
11. metin: Harem-i Şerîf’in makamları sıralanmıştır. (21b)
12. metin: Belaların uzaklaştırılması, kabir azabından kurtulma, rızık bolluğu gibi hususlar için yapılması gereken şeyler ve okunması gereken dualar kaydedilmiştir. (21b-22a)

Derleyicinin mecmuadaki metinleri hangi kaynaklardan aldığına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Derleyicinin imamlığın şartlarını kaydettiği bölümde verdiği bilginin doğruluğunu ispatlamak için söz konusu bilgiyi *Tefsîr-i Kebîr*, *Şerh-i Akâ'id* ve *Şerh-i Ramazân Efendî* den aldığı bilgisini vermiştir. Bu kayıt, en azından söz konusu bilginin yazılı bir kaynaktan alındığını göstermektedir. Ancak manzum metinlerde çok fazla hata bulunması, derleyicinin bunları bir yazılı kaynaktan kopya etmediğini, ezberinden yazdığını düşündürmektedir.

Mecmuanın yazısı ve fizikî düzeni ne kadar başarılıysa metinlerin düzeni ve yazımı bir o kadar sorunludur. Zira manzum metinlerde, şiirlerin eksik ve yanlış yazılması gibi, vezin kusurlarıyla dolu olması, nazım birimlerinin belirgin ve doğru bir şekilde birbirlerinden ayrı yazılmaması gibi çok fazla hata bulunmaktadır. Kimi şiirlerde şekil ve anlam bütünlüğünün bozulmasına neden olan bu yanlışlıklar, derleyicinin şiir bilgisi konudaki yetkinliğini ve imlaya hâkimiyetini şüpheli hâle getirmektedir.

Modern imlaya uygun olarak kaleme alınmış olan mecmuada çok sayıda yazım yanlışlığı olduğu dikkati çekmektedir. Bunlar, kelimenin imlasının yanlış olması, yanlış harf kullanımı ve Farsça izafetlerin gösterilmesi etrafında yoğunlaşmaktadır.

Mecmuanın Derlenme Amacı

Eserde mecmuanın hangi amaçla derlenmiş olduğuna dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak tasarımı ve yazısı gibi şekli özellikleri, mecmuanın toplumsal tüketime yönelik bir amaç için üretildiği izlenimi vermektedir. Eserdeki metinlerin niteliği de bu düşüncüyü desteklemektedir. Eserin içeriğini oluşturan metinlere bakarak mecmuanın eğitim amacıyla yazıldığı söylenebilir. İmamlığın şartlarının sıralandığı bölümde “bu şartları bilmeyen ya da bildiği hâlde uygulamayan kişinin imamlığının caiz olmadığı” belirtilmiştir⁴. Ayrıca diğer mensur metinlerin de namaz duaları, kabir duası, yemek duası, Harem-i Şerif'in makamları gibi bilgileri barındırıyor olması, mecmuanın dinî eğitim için bir el kitabı olarak kullanılmak üzere tasarlandığı izlenimi uyandırmaktadır. Mühr-i şerif duasına -diğer metinlere göre- oldukça geniş yer ayrılması dikkati çekmektedir. Diğer dualar için kimi zaman hiç

⁴ “Bu şürûtları bilüp ‘amel itmeyen yâhûd bilmeyen imâmın imamlığı câ'iz olmaz.” (12a/7-8)

açıklama yapılmazken -yapılsa bile oldukça kısa tutulurken- bu duayı taşımanın faziletleri ve taşımanın zararları uzun uzun anlatılmıştır. Duanın metni verildikten sonra da bu duanın yazımı için ne kadar para harcanırsa ne gibi bir karşılık görüleceği listelenmiştir. Burada okurun istediği şey kadar bir harcama yapması gerektiği telkin edilmeye ve adeta duanın yazımının “hediyesi” ile ilgili bir tarife oluşturulmaya çalışılmıştır.

Derleyiciye İlişkin Tespitler

Sadece eserin kendisi değil derleyicisinin kimliği de yine mecmuanın amaç ve yöntemlerinin belirlenmesi açısından imkânlar sunar⁵. Mecmua üzerine yapılacak tespitlerde mutlaka derleyiciye ilişkin bilinenlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğer derleyicisi biliniyorsa onun kimliği, ailesi, mesleği, toplum içerisindeki konumu ve üstlendiği rolleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer derleyicisi bilinmiyorsa mecmuanın barındırdığı ipuçları değerlendirilerek bu konu aydınlatılmaya çalışılmalıdır. Bu bakış açısıyla çalışmamıza konu olan mecmuanın derleyicisiyle ilgili çeşitli bilgilere ulaşmak mümkündür.

Derleyicinin kimliğine ilişkin ilk bilgi mecmuanın kütüphane katalog kaydında yer almaktadır. Söz konusu kayıta eserin müstensihisi “Hattat Mustafa Hilmi” olarak kaydedilmiştir. Mecmuanın sonunda yer alan tahrir kaydında⁶ da eserin Mustafa Hilmî tarafından kaleme alındığı ve 27 Zilhicce 1284/20 Nisan 1868 tarihinde tamamlandığı anlaşılmaktadır. Mustafa Hilmî bu kayıta kendisinin Zülüflüler Ocağı’nın halifelerinden olduğu bilgisini vermiştir. Pakalın’ın (1983: III/669) verdiği bilgiye göre padişaha yakın bir konumda çalışan zülüflü baltacılar, Ayasofya cami derslerine devam ederlerdi. Bunların içlerinde yetenekli olanlarına “halife (kalfa)” ismi verilirdi. Bu halifelerin ehliyetlileri de harem ağalarını okuturlardı. Yukarıdaki kayıt, Pakalın’ın verdiği bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde Mustafa Hilmi’nin saraydaki birtakım görevlilere hat dersleri verdiği sonucuna varılabilir.

⁵ Mecmualardaki biyografik bilgilerle ilgili olarak şu çalışmalara bakılabilir: bk. Atik Gürbüz, 2012; Aydemir, 2011; Gürbüz, 2011; Köksal, 2011; Zülfe, 2011.

⁶ Söz konusu kaydın tamamı şu şekildedir: “Harrarahu’l-fakîr ilâ-rahmeti Rabbihi’l-kağîr Muştafa Hilmî⁶ an-ḥulefâ’-i Zülüfliyân-ı Hâşşa ve üstâzuhü el-Hâc Muḥammedü’l-Vaşîî gafera’llâhu lehümâ. Âmin. Sene 1284 Zî’l-ḥicce 27(?)”

Kaynaklarda Mustafa Hilmî ismiyle 19. yüzyılda yaşamış iki hattat kaydedilmiştir. Bunlardan biri *Mizânü'l-Hat* müellifi Hakkâkzâde Mustafa Hilmî'dir. Bu Mustafa Hilmî, Lâz Ömer Vasfî Efendi'den (bk. Habîb, 1306: 165) icazet almış ve H. 1268/M. 1852 yılında vefat etmiştir (Habîb, 1306: 169; İnal, 1955: 9, 213). Diğeri ise Hattat İbrahim Sukûtî'nin (Habîb, 1306: 168; İnal, 1955:143) damadı olan Mustafa Hilmî'dir⁷. H. 1260-1270/M.1844-1854 yılları arasında vefat etmiştir. Her iki hattat da İstanbul'da yaşamış, burada hat eğitimi vermiş ve yine İstanbul'da ölmüştür. Ancak bu kişilerin icazet aldıkları hattatların ve ölüm tarihlerinin farklı olması sebebiyle mecmuanın derleyicisi olan Mustafa Hilmî ile aynı kişi olma ihtimali bulunmamaktadır.

Yine söz konusu tahrir kaydında Mustafa Hilmî, hocasının Mehmed Vasfî olduğu bilgisini vermektedir. Kaynaklarda yaptığımız taramalar neticesinde Mehmed Vasfî'nin Kebecizâde (bk. Derman, 2003; Habîb, 1306: 167; İnal, 1955: 447-450) sanıyla tanındığı ve dönemin meşhur hattatlarından biri olduğu anlaşılmıştır. Sultan IV. Mustafa'ya ve II. Mahmud'a da hat dersleri - ve II. Mahmud'a icazet- vermiş olan Kebecizâde Mehmed Vasfî'nin kaynaklarda çeşitli öğrencilerinin isimleri kaydedilmiş olmakla birlikte bunlar arasında mecmuanın derleyicisi olan Mustafa Hilmî'nin adı bulunmamaktadır. Bu durum, Mustafa Hilmî'nin hat sanatı ile ilgili kaynaklara girecek kadar başarılı bir hattat olmamasıyla açıklanabilir.

Mevcut durumda Mustafa Hilmî ile ilgili bildiklerimiz, tahrir kaydında belirtilenlerden ibarettir. Buna göre; Mustafa Hilmî'nin nerede, ne zaman doğduğu ve öldüğüne dair bir bilgi mevcut değildir. Ancak 1868 yılında hayatta olduğu bilinmektedir. Kebecizâde Mehmed Vasfî'den hat dersleri ve icazet almıştır. Zülüflü Baltacılar Ocağı'na mensuptur ve söz konusu tarihte saraydaki görevlilere hat dersleri vermektedir. Bilinen tek eseri, çalışmamıza konu olan mecmuadır. Bundan başka hat levhaları yazmış olması gerektiği düşüncesiyle yapılan taramalarda böyle bir levhaya da tesadüf edilememiştir.

Tahrir kaydındaki ifadelerden Mustafa Hilmî'nin mecmuayı hocası Mehmed Vasfî ile birlikte yazdıkları anlamı çıkmaktadır. Ancak Kebecizâde'nin H. Muharrem 1247/M. Haziran 1831 yılında öldüğü bilindiğine göre böyle bir

⁷ Ayrıntılı bilgi için bk. <https://www.ketebe.org/sanatkar/mustafa-hilmi-efendi-665> [Erişim Tarihi: 06.11.2019].

ihtimal söz konusu değildir. Ayrıca kayıttaki “gafera’llâhü lehümâ (Allah o ikisine mağfîret etsin.)” ifadesinde zamirin ikil hâlinin kullanılmış olması, isimleri kaydedilmiş olan Mustafa Hilmî ve Kebecizâde’nin öldüklerine işaret etmektedir. Bu durumda akla yatkın tek ihtimal, elimizdeki yazmanın asıl mecmuadan çoğaltılmış ikinci bir nüshası olabileceğidir. Mustafa Hilmî ve Mehmed Vasfî’nin daha önceki bir tarihte kaleme aldıkları mecmua, 1284/1868 tarihinde -belki de imlada ve şiir sanatında henüz tekâmül etmemiş bir hat öğrencisi tarafından- çoğlatılmış olabilir. Müstensih eseri istinsah ederken tarihini ve derleyicilere ilişkin dua ifadelerini değiştirerek tahrir kaydını da kopyalamış olabilir. Zira eserler istinsah edilirken zaman zaman tahrir kayıtlarının da kopya edildiği bilinmektedir. Ancak elimizde bu varsayımları doğruluğunu kanıtlayacak ya da destekleyecek bir delil bulunmamaktadır.

Sonuç

Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi’nde 13229 numarada yer alan ilahi ve dua mecmuası yirmi iki varaklık oldukça küçük hacimli bir mecmuadır. Sonundaki tahrir kaydından hareketle mecmuanın Mustafa Hilmî ile hattat Kebecizâde Mehmed Vasfî tarafından derlendiği anlaşılmıştır. Bu iki hattat Zülüflü Baltacılar Ocağı halifelerinden olup saraydaki görevlilere hat dersleri vermektedir. Mecmuanın içeriği, tamamı dinî nitelikteki manzum ve mensur metinlerden meydana gelmiştir. İçeriği düşünüldüğünde mecmuanın bu eğitimler sırasında kullanıldığı akla gelmektedir. Eserde tamamı dinî içerikli on şiir ve on iki mensur metin yer almaktadır. Mensur metinlerin içeriği ve bu metinlerin takdimi çerçevesinde söylenen bazı ifadeler, eserin dinî bilgilerin öğretilmesinde kullanılmak üzere hazırlandığı söylenebilir. Tahrir kaydındaki tarihin ve derleyicilerin ölmüş olduğunu ima eden bazı temenni ifadeleri, derleyicilerin kimlikleri, eserin derlenme süreci ve elimizdeki nüshasının mecmuanın asıl nüshası olup olmadığı gibi meseleleri belirsiz hâle getirmektedir.

Kaynakça

- Atık Gürbüz, İncinur (2012). “Şiir Mecmualarının Biyografik Değerine Dair Araştırmalara Ek”. *Türklük Bilimi Araştırmaları* (32): 147-157.
- Aydemir, Yaşar (2001), “Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”. *Bilig* (19): 147-155.
- Aydemir, Yaşar (2011). “*Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar*”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klâsik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu (Nevşehir Üniversitesi, Nevşehir 6-8 Mayıs 2010), Bildiriler*. Ankara: AKM Yay. 87-100.
- Derman, M. Uğur (2003). “Mehmed Vasfi, Kebecizâde”. *İslam Ansiklopedisi*. XXVIII. C. Ankara: TDV Yay. 539-540.
- Erdoğan, Kenan (2008). *Niyâzî-i Mısrî -Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri- ve Dîvânı (Tenkitli Metin)*. Ankara: Akçağ Yay.
- Gürbüz, Mehmet (2011). “Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klâsik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu (Nevşehir Üniversitesi, Nevşehir 6-8 Mayıs 2010), Bildiriler*. Ankara: AKM Yay. 315-328.
- Gürbüz, Mehmet (2012). “Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII - Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Bildiriler*. (Haz.: Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Turkuaz Yay. 97-113.
- Gürbüz, Mehmet (2018). *Kâbilî, Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr*. Ankara: KTB Yay., <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-208513/sulan-i-bana--munasib-esar.html> (12.11.2019).
- Habîb (1306). *Hat ve Hattâtân. İstanbul: Matbaa-i Ebuzziyâ*.
- Hattat Mustafâ Hilmî (1284). *Mecmua*. Koyunoğlu Müzesi Kitaplığı, nr. 13229.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (1955). *Son Hattatlar*. İstanbul: Maarif Vekâleti Yay.
- Köksal, M. Fatih (2011). “Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klâsik Türk Edebiyatında Biyografi*

Sempozyumu (Nevşehir Üniversitesi, Nevşehir 6-8 Mayıs 2010), Bildiriler. Ankara: AKM Yay. 449-468.

Köksal, M. Fatih (2012). “Şiir Mecdûalarının Önemi ve Mecdûaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)”. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII - Mecdûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Bildiriler.* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Turkuaz Yay., 409-31.

Kut, Günay (1986). “Mecmua”. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi.* VI. C. İstanbul: Dergâh Yay. 170-172.

Mustafa Hilmi Efendi. <https://www.ketebe.org/sanatkar/mustafa-hilmi-efendi-665> [Erişim Tarihi: 06.11.2019]

Pakalın, Mehmed Zeki (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü.* III. C. İstanbul: MEB Yay.

Uzun, Mustafa (2003). “Mecmua”. İslam Ansiklopedisi. XLIV. C. Ankara: TDV Yay. 265-268.

Zülfe, Ömer (2011). “Biyografik Bilgiler Açısından İki Nazire Mecmuası”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4 (18): 151-169.

İnternet Kaynakları

<https://www.hattatlarsofasi.com>

<https://www.ketebe.org>

METİN

[1b]

1⁸

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm

1⁹

Gel ey ğurbet diyārında esir olup qalan insān
Gel ey ğaflet ḥicābınıñ arasında yatan insān

2

Göziñ aç perdeyi qaldır seniñ mülkin midir dünyā
Qatı mecnūn buña gönlün virüp de aldanan insān

3

Qafesde tuṭuya sükker virirler ḥiç qarār itmez
' Aceb niçün qarār ider bu zindāna giren insān

4

Ne müşkil hāl olur ğaflet ne yatur ḥiç uyanmazsıñ

[2a]

Ölüm vaqtinde ' Azrā 'il gelince uyanan insān

5

Bu derdiñ çāresin itse elinde var iken fırsat
Ne işşı soñra zār idüp ḥayıf baña diyen insān

6

Qararmış qalbiñ ey ğāfil naşīḥat n'eylesiñ saña
Ḥacerden qatıdır qalbiñ ögüt kār itmeyen insān

7

Qanı seniñ anan atan her işine ḥile qatan
Namāzın qılmayup yatan idicegin bulan insān

8

Bilürsin aşlın türābdır ' ākıbet soñuñ ḥarābdır
Cennetiñ yolu irāqdır dīnin elden qoyan insān

⁸ Bu şiir, *Niyâzi-i Mısri Dîvânı*'nda 129. gazel olarak kaydedilmiştir. *Dîvân* neşrinde bu şiirle ilgili şu not düşülmüştür: "Bu şiir bütün nüshalarda 7 beyit olduğu halde Süleymaniye Ktp. Hâlet Ef. no: 682/1'de 31 beyittir. Bu beyitleri buraya almakla beraber, dil ve üsluptaki bazı farklardan dolayı, bunun sonradan başka biri tarafından ilâve edilmiş olabileceği ihtimalini de gözönünde bulundurmak gerekiyor." (Erdoğan, 2008)

⁹ Sayfa kenarında şiirin yanına, ana metindeki farklı, 1a sayfasındaki notlarla aynı yazıyla "Niyâzi-i Mısri'niñ" ibaresi yazılmıştır.

- 9 Cāmi‘ lere girmez iken beş vaktini kılmaz iken
Dīn [ü] millet bilmez iken yer altına giren insān
- [2b]
- 10 Mazlūmları döger iken kendi kendin öger iken
Samūr kürkler giyer iken topraklara giren insān
- 11 Hūdā virdi saña cānı hele añar mısın anı
Hisāba çekerler seni eliñ mālın alan insān
- 12 Yürümege üşenürken ibrişimler kuşanurken
Şeyler alup döşenürken kefenlere giren insān
- 13 Şular gibi çağlar iken bülbül gibi söyler iken
Anan atan ağlar iken evlādını koyan insān
- 14 Ecel geldi günün yetdi gözleriniñ nūrı gitdi
Kara yerler seni yutdı yer altına giren insān
- 15 Hiç ölümü añmaz iken bu dünyāya kıanmaz iken
[3a] Degme ata binmez iken tábütlara giren insān
- 16 Bu dünyāya gelen ölür her kişi itdügin bulur
Yalandır bu kime kıalır vañanına giden insān
- 17 Evveliñ bir kıatre meni hem dīnimiz İslām dīni
İşte yakın hisāb günü yazuķ baña diyen insān
- 18 Sevmez idiñ ‘ālimleri sever idiñ zālimleri
İtdücegin zulümleri cezāsını bulan insān
- 19 ‘Ömür tamām oluncagez hem ‘Azrā‘ıl gelincegez
Bu cānını alıncagez yaş gözine tolan insān
- 20 Yetimlerin mālın yerken hārām idügin bilürken
Eşin dostuñ ağlar iken şaz olup gülen insān

[3b]

- 21 Gel bu fi‘li elden birağ bu dünyā neye gerek
Hemān kişiyē īmān gerek münkir nekīr şoran insān
- 22 Sen kabriñe girincegez münkir nekīr gelincegez
Hemān dīniñden şoruncagez cevābımı viren insān
- 23 Bu dünyāya gönül virme ‘ilim öğren ‘ār eyleme
Sen kabiriñi tar eyleme beş vaqtini kılan insān
- 24 Cāhiñi gör saña n’ider şeytān yularlamış gider
Yolun bilmez yañlış gider başın taşa uran insān
- 25 Seniñ atañ anan öldi cümle mālı saña kaldı
Bugün nöbet saña geldi yer altına giren insān
- 26 Cem‘ eylediñ bunca mālı yoğa harc eylediñ cānı
[4a] Varup öğrenmediñ dīni ‘ār eyleyüp kalan insān
- 27 Bu dünyāya gönül virdin sarāyları yapup düzdñ
Nöbet bugün seniñ gördñ öldüğini gören insān
- 28 Kimisi cengi hağlar(?) kimisi yas idüp ağlar
Hısımları mālın söyler kıyamayup kıoyan insān
- 29 Elin yüzün yumaz iken dīn millet bilmez iken
Hiç ölürüm dimez iken öldüğünü bilen insān
- 30 Biz işimüz sağlalyalum kendümize söyleyelüm
Gice gündüz ağlalyalum hevā yere yilen insān
- 31 Eger ağlar iseñ bunda gülesin sen yarın anda
Kuşürün yok ise dīnde şafāsını süren insān
- [4b]
- 32 **Niyāzi** nevm-i ğafletden uyandır kendi nefisini
Naşihat eyle ğayrıya tuta her işiden insān

2

[11'li hece ölçüsü]

1 Ecel geldi virmez emān [gideyim]
Hak yoldaş cylesün imānı [gideyim]
Ana sen kal ben ahrete gideyim
Ana sen kal ben ahrete¹⁰ gideyim

2 Ana benim gömlecigim yuyasın
Yuyup yuyup yol üstüne koyasın
Kanı benim oğlum diyü añasın
Ana sen kal ben ahrete¹¹ gideyim

3 Ana benim başım ağırır illā yüregim
Gün gündend artar derdim [ü] firāgım
Kara yerler olsun benim durağım
Ana sen kal ben ahrete gideyim

4 Çıķıñ baķıñ şal ağacın düzerler
Kefenime nür du^c āsın yazarlar
Kara yerden baña bir ev qazarlar
Ana sen kal ben ahrete gideyim

[5a]

5 Teyzem her dem qarındaşım ağlasın
Ĝarīb anam qaraları bağlasın
Koca babam cigercigin dāğlasın
Ana sen kal ben ahrete gideyim

6 Ben de bir kuş idim uçdum yuvamdan
Ecel kuşu geldi kapdı hevāmdan
Unutmasın yārenlerim¹² du^c ādan
Ana sen kal ben ahrete gideyim

¹⁰ ahrete: gelmez yollara, *nüşha*.

¹¹ Bütün şiir boyunca “ahirete” şeklinde yazılmış olan kelime vezin gereği “ahrete” olarak okunmuştur.

¹² yārenlerim: yārenlerim beni, *nüşha*.

3

[8'li hece ölçüsü]

- 1 İşde yolum bağlu benim
Cigercigim tağlar benim
Anam atam ağlar benim
Ben aḥrete¹³ gideyorum
- 2 Ben şuşadım yandı yürek
Gitmekgi(?) eyler Burak
Anam atam eyler firak
Ben aḥrete gideyorum
- 3 Ki ben irmedim murāda
Emānetler ḳodum saña
Allah emri geldi bize
Ben aḥrete gideyorum
- [5b]**
- 4 Babam taşraya çıkayım
Yalan dünyāya baḳayım
Anamı¹⁴ odlara yaḳayım
Ben aḥrete gideyorum
- 5 Ben yaturdum dōne dōne
Anam ağlar yana yana
Babam oturur yanıma
Ben aḥrete gideyorum
- 6 Anam oturur ḳarşuma
Baḳar gözūme ḳaşuma
Bir gice girsem düşūne
Ben aḥrete gideyorum

¹³ Bütün şiir boyunca “āḥirete” şeklinde yazılmış olan kelime vezin gereği “aḥrete” olarak okunmuştur.

¹⁴ anamı: anam, *nūsha*.

- 7 Anam oturur yanıma
Şu koydular bu tenime
Girdim [ben] kefen tonuna
Ben aḥrete gideyorum
- 8 **Yunus Emrem** söyler sözi
Kanlı yaşla tıldı gözi
Du‘ādan unutmāñ¹⁵ bizi
Ben aḥrete gideyorum
- 9 Be yārenler be qardaşlar
Tamām oldı bende işler
[6a] Hep gelsünler dīn qardaşlar
Ben aḥrete gideyorum
- 10 Nedir bilmem aḡrır başım
Tamām oldı bunda işim
Aḡlar qavmim her qardaşım
Ben aḥrete gideyorum
- 11 Qoyun ben¹⁶ taşra çıkayım
Yalan dünyāya baqayım
Anam¹⁷ odlara yaqayım
Ben aḥrete gideyorum
- 12 Kimse qalmaz bu dünyāda
Bizden evvel gelen qanı
Şoñ görüşündür [bu] beni
Ben aḥrete gideyorum

¹⁵ unutmāñ: unutmayın, *nūsha*.

¹⁶ ben: beni, *nūsha*.

¹⁷ anam: anamı, *nūsha*.

13 Cānım gülüm dostum ana
Südün emdim kına kına
Helāl eyle döne döne
Ben aḥrete gideyorum

14 Ben yaturam döne döne
Anam yürür yana yana
Ben ölürem gelmem gine
Ben aḥrete gideyorum

[6b]

15 Baba beni biraz gezdir
İçinizde ‘ömrüm azdır
Kabrım güzel yere kazdır
Ben aḥrete gideyorum

16 Yârenlerim çağır gelsün
Aḥret ḥaḳkın helāl itsün
Kardaşım¹⁸ yanıma yatsun
Ben aḥrete gideyorum

17 Aḥrete döndüm¹⁹ yönümi
Pek güc imiş virmem cānı
Siz yalnız komañ beni
Ben aḥrete gideyorum

18 İmām yanıma gelmedi
Elim eline²⁰ almadı
Derdime dermān olmadı
Ben aḥrete gideyorum

19 Beni bir getürin
Başım pek tuḫun yaḫuruñ
Çevre yanıma oturuñ
Ben aḥrete gideyorum

¹⁸ kardaşım: karındaşlarım, *nüşha*.

¹⁹ döndüm: dönderdim, *nüşha*.

²⁰ eline: elime, *nüşha*.

- 20 Çok cefâ itdim saña
Anam helâl eyle baña
[7a] Biz de olduk Hâkdan yaña
Ben aḥrete gideyorum
- 21 Unudalum bu ṭamr²¹
Ağladam²² ġarīb anamı
Çalışup yalan dünyâyı
Ben aḥrete gideyorum
- 22 ‘Ömrüm yetdi ben göçeyin
Gözüm²³ yaşını saçayın
Karlı şu virin içeyin
Ben aḥrete gideyorum
- 23 Geliñiz beni dönderin
Ağacdan ata bindürin
Kabirden yaña gönderün
Ben aḥrete gideyorum
- 24 Budur añlımuzda yazı
Allâh’ışmarladım sizi
Du‘âdan unutmayın bizi
Ben aḥrete gideyorum
- 25 Ağlama anam ağlama
Benim yüregim²⁴ dâğlama
Kendözün²⁵ zaḥmet eyleme
Ben aḥrete gideyorum

²¹ Mısranın vezni sorunludur.

²² ağladam: ağladıram, *nüşa*.

²³ gözüm: gözümüñ, *nüşa*.

²⁴ yüregim: yürecigim, *nüşa*.

²⁵ kendözün: kendi özüñe, *nüşa*.

[7b]

- 26 Başa ne gele bilmezem
Biliñ şabağa qalmazam
Bir dağı eve girmezem
Ben aḥrete gideyorum
- 27 Gel ana başımı bağla
Çıkar libâslarım bağla
Oğul oğul deyü ağla
Ben aḥrete gideyorum
- 28 ‘Azrâ’îl aldı cânım heb
Dükendi ‘ömrüm benim heb
Kefen oldı benim donum
Ben aḥrete gideyorum

4

İlahî

[7’li hece ölçüsü]

- 1 Her şey’i Hâk yaratdı
Küb-ı cihân içinde
Cümle anı zıkr iderler²⁶
Kevn ü mekân içinde
- 2 Serçe eydir yâ Hännân
Ördek eydir yâ Mennân
Kaž çağırur yâ Sübhân
Âb-ı²⁷ revân içinde

²⁶ Mısranın vezni sorunludur.

²⁷ âbı: âb u, *nüşa*.

[8a]

- 3 Leglek eydür yâ Settâr
Senden ğayrı kimim var
Yavrucuqlarım şaqlar²⁸
Yây-ı revân içinde
- 4 Qarakuş eydür ben kuşam²⁹
Cümle kuşlara başam
İbibik eydür ben çâvuşam³⁰
Cümle kuşlar içinde
- 5 Añıñ eydür yâ Allâh
Toğan eydür illa'llâh
Leglek eydür *kul hüve'llâh*³¹
Âhir zamân içinde
- 6 Tāvus eydür yâ Raḥmân
Yer gök ḥükmüne fermân
Bizi maḥrûm eyleme³²
Yarın cennet içinde
- 7 Hüdhdüd eydür yâ Şabûr
Kerkez eydür yâ Şekûr
Qarṭal tesbîḥin oqur
Şol qayalar içinde
- 8 Quzġun eydür [ki] yâ Haq
Hâlimize sen [bir] baq
[8b] Balıqcın eydür yâ Rezzâk³³
Qoma günâh içinde

²⁸ şaqlar: şaqlarım, *nüşa*.

²⁹ Mısranın vezni sorunludur.

³⁰ Mısranın vezni sorunludur.

³¹ Mısranın vezni sorunludur.

³² Mısranın kafiyesi, dörtlüğün kafiye düzenine uymamaktadır.

³³ Mısranın vezni sorunludur.

- 9 Karkā eydür yā ‘Azīz
İşimiz eyle temīz
Uġu eydir hū deriz
Ulu taġlar içinde
- 10 Tavşancıl eydür uçarız³⁴
Yedi deryā geçeriz
Niçe kanlar içeriz
Fānī dünyā içinde
- 11 Kırılankuç eydür yā Hāy
İşimiz³⁵ eyle kolay
Senden umar yohsul bay
İşbu mekān içinde
- 12 Toġan eydür tutdılar
Tesbīhim yā gitdiler
Dā’im giriftār itdiler
Beni ādem içinde
- 13 Duġu eydür gülmedim
Şuçum nedir bilmedim
Uçup cevlān kılmadım
Ben bu kafes içinde
- [9a]
- 14 Bülbül eydür şakırın
Allāh ismin oçurun
Yılda üç ay dile gelem³⁶
Ben gülistān içinde

³⁴ Mısranın vezni sorunludur.

³⁵ İşimiz: işimizi, *nüşha*.

³⁶ Mısranın vezni sorunludur. Ayrıca mısranın kafiyesi, dörtlüğün kafiye düzenine uymamaktadır.

- 15 K mru eydür y  D vud
C n [u] dilden olur dost
Zikr iderin ben seni³⁷
Baę [u] baęce içinde
- 16 G gercin eydür [y ] h 
L  il he ill  h 
Hükmün yavuzdur senin³⁸
Leyl [ ] neh r içinde
- 17³⁹ H roz eydür y  H lık
Oddan  urtaręil  z d
Biz Mu ammed dostluęun ider z⁴⁰
D n [ ] gün mek n içinde
- 18 T vuę Ta nrsın bilür
All h'a Ő krlr  ılır
G filler yatup uyur
Yoręan d Őek içinde
- 19 BayęuŐ vir nda ağlar
Tesb hin beline baęlar⁴¹
[9b] Her kişi kıy metde aęlar⁴²
Cigeri  an içinde

³⁷ Mısranın kafiyesi, dörtlüğün kafiyeye düzenine uymamaktadır.

³⁸ Mısranın kafiyesi, dörtlüğün kafiyeye düzenine uymamaktadır.

³⁹ D rtl ę n kafiyeye sistemi sorunludur.

⁴⁰ Mısranın vezni sorunludur.

⁴¹ Mısranın vezni sorunludur.

⁴² Mısranın vezni sorunludur.

- 20 Kırılanguş eydür gerek rec⁴³
Kul ile 'r-rüşdi⁴⁴
Ne yatarsun gözün aç
Dün gün millet içinde
- 21 **Yûnus** bildiñ hâlini
Söylediñ kuş dilini
Söylediñ hoş bu sözi
Ulu virân içinde
Tamâm

1. Mensur Metin

(6) *El-ḥamdü li'llâhi Rabbi-âlemîn ve'l-âkıbetü li'l-müttekîn (7) ve's-şalâtü ve's-selâmü 'alâ rasûlinâ Muhammedin ve âlihî ve şaḥbihî (8) ecma'in. Allâhümme rabbenâ teḳabbel minnâ şalâtenâ (9) ve şiyâmenâ ve kıyâmenâ ve kırâ'atenâ ve rukû'anâ ve sücûdenâ (10) ve ku'üdenâ ve teşehhüdenâ ve tazarru'anâ ve tesbîḥanâ ve taḥmîdenâ (11) ve tehlîlenâ ve temmim taḳşîrâtinâ ve lâ taḍrib vüçühenâ [10a] (1) Allâhümme'rzuknâ fiḳhen fi'd-dîni ve ziyâdeten fi'l-ilmî (2) ve kifâyeten fi'r-rızkı ve şıḥḥaten fi'l-beden ve tevbeten (3) ḳable'l-mevti ve rāḥaten 'inde'l-mevti ve mağfireten ba'de'l-mevti (4) ve necâten 'inde'l-ḥisâbi min-eşeddi'l-azâbi. Allâhümme (5) hevvin 'aleynâ sekerâti'l-mevti ve lâ tü'azzibnâ ba'de'l-mevti (6) inneke 'alâ-küllî şey'in ḳadîr. Allâhümme 'arrifnâ bi't-tariḳi ileyke (7) Allâhümme ḥallişnâ min-azâbi'l-ḳabri ve'n-nâri ve edḥılne(8)'l-cennete ma'a'l-ebri bi-raḥmetike yâ erḥame'r-râḥimîn*

⁴³ Mısranın vezni sorunludur.

⁴⁴ “(Bizi) doğru yola götürecek (bir şey) söyle.”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Cinn 72/1-2. 1. Mısranın vezni sorunludur.

5⁴⁵

İlâhî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

1 Elâ ey ümmet-i Aḥmed zamân âḥir zamân oldı
Kırıldı kalmadı ḥuccâc aḩup kanlar revân oldı
Siyâh taşlar kıızıl kana boyandı [10b] erġu[vâ]n oldı
Amân yâ Rabbi yâ Rabbi deyüp efgân ider ḥuccâc

2 Gelüp her bir taraıdan soıu[nu]p ḥâciler ' uryân
Aḩup başın yolar şaçın nisâlar eyledi efgân
...⁴⁶

6

[*8'li hece ölçüsü*]

1 ...⁴⁷
Cümlemüz kuldır bizler
Bizleri şâd eyle güldür
Âzâd eyle Cehennemden

2 Ağlar kulları avundur
Cehennem odun söyündür
Mü'min kulları sevindir
Âzâd eyle cehennemden

3 İlâhî sen kırtar ġamdan
Dileġümüz budur senden
' Âkıbeti ...⁴⁸
Âzâd eyle cehennemden

⁴⁵ Mecmuada 5 ve 6. şiirler mısraları şekilsel olarak ayrılmadan birbirine geçmiş vaziyette yazılmıştır. Şiirlerin mısraları vezin ve kafiye delaletiyle tarafımızdan ayrılmıştır.

⁴⁶ Şiir sondan eksiktir.

⁴⁷ Şiir baştan eksiktir.

⁴⁸ Eserde mısranın devamı yazılmamıştır.

4 Geliñ diyelüm bi'smi'llāh
Üşküñ min-evveli Allāh⁴⁹
Amān Allāh amān Allāh
Āzād eyle cehennemden

7

İlāhī

[8'li hece ölçüsü]

1 Vücūdum hoş 'imāretten
Harāb olmağ ne müşkildir
[11a] Şoyunup [da] yer altında
Türāb olmağ ne müşkildir

2 Kurulur mīzān terāzī
Hağ kendisi olur kâzī
Sürerler maşşere bizi
Zebāniler ne müşkildir

3 Peyğamber ümmetin seçince⁵⁰
Sancağ'altına çekince
Şirāt köprüsin geçince
Girü kalmak ne müşkildir

4 Hüriler cennet içinde
Misk [ü] 'anber [var] saçında
Maşşer halkınıñ içinde
Rüsvāy olmağ ne müşkildir

5 Mü'minler cennete girince⁵¹
Hağkıñ cemālin görünce
Cümle mağşūda irince
Mağzūn⁵² olmağ ne müşkildir

⁴⁹ "Önce Allah'a şükret."

⁵⁰ Mısranın vezni sorunludur.

⁵¹ Mısranın vezni sorunludur.

⁵² mağzūn: mağşūn, *nüşa*.

- 6 Tuğmaz oldu tuğan eller
Söylemez oldu tatlı diller⁵³
Vîrân oldu gören gözler
Görmez olmak ne müşkildir

[11b]

- 7 Hâlâyıklar zümresinde
Beyniñ kaynar baş içinde
Resûlu'llâh meclisinde
Ayrı düşmek ne müşkildir
- 8 **Dervîş Yûnus** eyle zikir
Neye geldik eyle fikir
Su'âl ider Mûnkir Nekîr
Cevâb virmek ne müşkildir

2. Mensur Metin

Hazâ ta'âm du'âsı

El-ğamdü li'llâh el-ğamdü li'llâh eף'amenâ ve seğânâ ve ce'alenâ mine'(7)l-müslimîn. Ve rahmetü'llâhi ve berakâtühü 'alâ-şâhibi't-ta'âmi (8) ve'l-âkilîn. Eף'amekümü'llâhu min-ta'âmi'l-cenneh. (9) Ve seğâkümü'llâhu min-şarâbi'l-kevşer. Ve zevvecekümü'llâhu (10) bi-hürin 'înin. Allâhümme zid ve lâ tükallil bi-hürmeti sırrı'l-fâtiha

3. Mensur Metin

(11)Tertüb-i farz-ı âdâb

[12a] (1) Evvelâ Kur'an'ı tecvîd üzre okumak. İkinci namâzıñ farzlarını (2) bilmek. Üçüncü namâzda vâcib olanı bilmek. Dördüncü sehiv (3) secde vâcib olanı bilmek. Beşinci cemâ'atde kendüden (4) eyü okuyan olmamak. Altıncı aqça ma' melesi almamak dağı (5) ğıybet itmemek. Yedinci bühtân itmemek. Sekizinci suçlu olup (6) deyinilmemek. Toğuzuncı imâmlık için para almamak (7) gelür olursa. Bu şürûfları bilüp 'amel itmeyen yâğüd (8)

⁵³ Mısranın vezni sorunludur.

bilmeyen imāmiñ imāmılgı cā'iz olmaz. *Tefsīr-i Kebīr*'de (9) *Şerh-i 'Aḳā'id Şerh-i Ramazān Efendī*'de meşrūh (10) ve meşṭürdur.

4. Mensur Metin

(11) Hazā du'ā'-i şalāt

[12b] (1) *Allāhümme Rabbenā yā Rabbenā teḳabbel minnā şalātenā ve şıyāmenā* (2) *ve kıyāmenā ve kırā'etenā ve rakū'anā ve sücūdenā ve ku'ūdenā* (3) *ve teşehhūdenā ve tezarru'anā ve tesbīḥanā ve taḥmīdenā ve teḥdīlenā* (4) *ve temmim taḳşīrenā ve lā taḍrib vüçūhenā.*

Allāhümme(5) *'rzuḳnā fiḳhen fi'd-dīni. Ve ziyādeten fi'l-'ilmi ve kifāyeten* (6) *fi'r-rızkı ve şıḫḫaten fi'l-bedeni ve tevbeten ḳable'l-mevti* (7) *ve rāḫaten 'inde'l-mevti ve maḡfīraten ba'de'l-mevti ve necānen* (8) *'inde'l-ḫisābi min-eşeddi'l-'azābi. Allāhümme hevvin* (9) *'aleynā sekerāti'l-mevti. Ve lā tü'azzibnā ba'de'l-mevti. (10) İnnেকে 'alā-küllü şey'in ḳadīr. Allāhümme 'arriḫnā bi't-ṭariḳi* (11) *ileyke. Allāhümme ḫallişnā min-'azābi'l-ḳabri ve'n-nāri. [13a] (1) Ve edḫilne'l-cennete ma'a'l-ibrāri bi-rahmetike yā erḫame'r-rahīmīn.*

5. Mensur Metin

(2) *Şerh-i Mühr-i Şerīf*

(3) *Bi'smi'llāhi'r-rahmāni'r-rahīm*

(4) *Mühr-i mübārek Allāhūñ ḫabībi Muḫammed Muşṭafā 'aleyhi ve sellem* (5) *her kim benim ümmetimden olup mübārek mühr-i şerīfi yüzine* (6) *sürse 'ömrinde göz ağrısından emīn ola. (7) Ve her kim bu mühri alup her ne ḫācet dilerse ḳabūl* (8) *ola. Her kim bu mühri bir meyyit başına ḳoyup getürse* (9) *Ḥaḳ Te'alā ol meyyite gün-be-gün yetmiş kez rahmet nazarıyla* (10) *nazar eyleye. Ve her kim bu mühri ḳabirde ḳosa berrāḳ ola* (11) *evinde yā oḫasında [olsa] ol eve veyā oḫaya şeyṭān girmeye. [13b] (1) Ve her kim üç gün oruç tutup orucın* (2) *bozmadan bu mühri alup her ne ḫācet dilerse* (3) *ḳabul ola. Ve eger oḫlan ḫastalıḫı olsa bu mühri* (4) *başında getürse Allāh Te'alā andan ḫalāş ide bu mühr-i* (5) *şerīf ḫürmetine. Ve her kim getürse biñ yıllıḳ şevāb* (6) *bula. Ve eger bir kişi siḫre uğrasa bu mühr-i şerīfi* (7) *şuyıla yuna siḫirden ḳurtıla. Ve eger bir erin veyā* (8) *'arvatın [oḫlı] olmasa Ramazān-ı şerīfiñ*

ikinci gicesi (9) cimā[‘] eylesün Haḫ Te[‘] ālā ol ḫula bir oḡul vire (10) yūzi ayıñ on dördi gibi ola. Ve eger bir yerde ecinnīler [14a] (1) duraḡı olsa bu mühr-i şerīfi evinde ḫosalar ol ecinnīler (2) andan daḡıla. Ve her kim bu mühr-i şerīfi istemeyüp getürmese (3) ol benim ümmetim degildir. Her kim yola revān olsa (4) ol yoldan biñ belā defī[‘] olur. Ve her kim bu mühr-i şerīfi (5) bir meyyit ile defīn eyleseler ol meyyit üzerine gök ḫapuları (6) açıla. Ve raḫmet yaḡmurları saḫıla. Haḫ Te[‘] ālā aña (7) raḫmet nazarıyla nazār eyleye. Her kim inanmasa kāfir (8) olur ne[‘] ūzū bi’llāh.

6. Mensur Metin

(9) *Bi’smi’llāhi’r-raḫmāni’r-raḫīm*

(10) *Estaḡfiru’llāhi’llezī lā ilāhe illā hüve’l-ḫayyü’l-ḫayyümü (11) ve etūbü ileyke. Tūbtü ve raca’tü ila’llāhi.*

7. Mensur Metin

Şerḫ-i Mühr-i Şerīf

[14b] (1) Du[‘] ā[‘] -i şerīf

(2) *Bi’smi’llāhi’r-raḫmāni’r-raḫīm*

(3) Ammā bilgil bu mübārek mühr-i şerīf Haḫ Te[‘] ālā ḫazretlerinin (4) mübārek mühr-i şerīfidir. Haḫ celle ve [‘]ālā buyurmuş “Her kim (5) benim ḫullarımdan ise bu mübārek mühr-i şerīfi getürüp (6) ve eşidüp ve heves itmeyüp yazdırmasa [‘]izzetim (7) celālim ḫaḫḫıçün ol ḫulumuñ imāni şaḫīḫ degildir (8) ve benim ḫulum degildir ve ḫabībimiñ ümmeti degildir. Ol ḫulum cehennemlikdir.” dir deyü va[‘] di olundu. (9) İmdi her kim benim ḫulum ve ḫabībimiñ ümmetinden (10) ise şevābına ḫaşd idüp bir para virüp [15a] (1) yazdırsa ol ḫulumuñ ḫazāya ḫalmış namāzların (2) baḡışlarım. İki para virüp yazdırsa ḫazāya (3) ḫalmış orucın baḡışlarım. Üç para virüp yazdırsa (4) günāhın [‘]afv iderem. Dört para virüp (5) yazdırsa evlādını baḡışlaram. Beş para virüp (6) yazdırsa dünyā darlıḡından emīn iderem. Altı para (7) virüp yazdırsa cehennemden āzād iderem. Yedi (8) para virüp yazdırsa yedi cehennem ḫapusın ḫaparam. (9) Sekiz para virüp yazdırsa sekiz cennet ḫapusını (10) açarım. Tokuz para virse yazdırsa mālına (11) ve rızḫına berekāt

viririm. Gice ve gündüz anı belâlardan [15b] (1) ve cāzûlardan ve âteşden ve oğdan ve kılıcdan ve uğrılardan (2) ve zâlimlerden hıfz iderem. On para virüp (3) yazdırsa aña bir ferîşte virirem yetmiş biñ ağzı (4) ola ve her ağzında birer dili ola gice ve gündüz (5) tesbîh okuyup şevâbın aña bağışlaram. Dağı her kim (6) iki rek'at hâcet namâzı kılsa bu mübârek mühr-i (7) şerîfi üç kerre okuya. Eger okumağ bilmez ise yüzine (8) sürüp Hâk Te'âlâya tazarru' niyâz eyleye ve düşmânların (9) dilin bağlana. Bu mühr-i şerîfe inanmayan kâfir olur. Ne'üzü bi'llâhi te'âlâ

8. Mensur Metin

Ol mübârek mühr-i şerîf budur

[16a]

(1) *Lâ ilâhe illa'llâh Muḥammedün resûllu'llâh*

(2) *Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm*

(3) *Yâ Vedûd yâ Vedûd. Yâ Eḥadî yâ Allâh yâ Nûhu nebiyya'llâhi* (4) *Yâ İbrâhîmü Ḥalîlu'llâhi yâ Ebû Bekri yâ 'Ömera yâ 'Osmânu* (5) *yâ 'Alî yâ Ḥasan yâ Hüseyini rızvânu'llâhi te'âlâ aleyhim* (6) *ecma'îne. Yâ Allâhu yâ Raḥmânu yâ Deyyânu yâ Hannânu* (7) *yâ Mennânu yâ Sübhânu yâ Allahu yâ Settâru yâ Allâhu* (8) *yâ Ğufrânu yâ Allâhu yâ ḥabîbü yâ Allâhu yâ Ğaffâru* (9) *yâ Allâhu yâ şâhibü yâ Allâhu yâ Şâfî yâ Kâfî* (10) *yâ ma'âfî yâ Allâhu bi-raḥmetike yâ erḥame'r-râḥimîn* (11) *ve'l-ḥamdü li'llâhi rabbi'l-'alemîn*

9. Mensur Metin

[16b] (1) Bir kimse pâk âb-dest alsa bu du'âyı okusa (2) ol kula Hâk Te'âlâ sekiz cennet kapusını açsın (3) kağı kapusından dilerse girsün.

(4) *Du'â' budur*

(5) *Eşhedü en-lâ ilâhe illa'llâhu vaḥdehû lâ şerike lehû* (6) *ve enne Muḥammeden 'abduhû ve resûluhû. Allahümme ec'alnî* (7) *mine't-tevvâbîne ve ec'alnî mine'l-muṭahharîne.*

10. Mensur Metin

(8) Bu du'âyı kabri üzerine üç kerre okusa yetmiş biñ (9) yıllık 'azâbı bağışlana. Anası ve atası andan hoşnûd ola. (10) *Du'â'-i şerîf budur:*

(11) *Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*

[17a] (1) *El-ḥamdü li'llāhi'lleẓī fi-ḥamā'i 'izzetehü el-ḥamdü li'llāhi'lleẓī* (2) *fi'l-arzı kudretihü el-ḥamdü li'llāhi'lleẓī fi'l-cenneti raḥmetehü* (3) *el-ḥamdü li'llāhi'lleẓī fi'n-nārı sulṭānehü el-ḥamdü li'llāhi'lleẓī* (4) *'lleẓī fi'l-mescidi sebīlihi el-ḥamdü li'llāhi'lleẓī lā fi'l-ḳubürı* (5) *ḳazā'uhü el-ḥamdü li'llāhi'lleẓī lā mu'azzıru ve lā mucā'ilü* (6) *illā ileyhi ḥalfehü ve şalla'llāhu 'alā ḥalkıhi Muḥammedin* (7) *ve ālihi ecma'ine bi-raḥmetike yā erhame'r-rāḥimīn* (8) *ve'l-ḥamdü li'llāhi rabbi'l-'alemin. Temmet*

8

İlahî

[11'li hece ölçüsü]

1 Geliñ varalım yolların⁵⁴ bulalım
Ağlar iken şâz olup da gülelim
Yeşil taş üstünde namâz kılalım
Ârzüm⁵⁵ sende ḳara ṭonlı Beytu'llāh

[17b]

2 Emîr Ḥâc getürür altun 'alemi⁵⁶
Yâ Rabbi sen göster Bâbü's-Selâmı
Kırâmen kâtibin çekmiş kalemi
Ârzüm sende ḳara ṭonlı Beytu'llāh

3 Ka'be siyâh kemhânesin bürünür
Ka'beyi görmeyen görmeyen cânlar yerinür
Niçe ḥâciler var [ki] irmez ḳalır
Ârzüm sende ḳara ṭonlı Beytu'llāh

4 Ka'beniñ üçdür diregi⁵⁷
İçine giren[iñ] oynar yüregi
Ol Muḥammed Muştafânın durağı
Merhabâ yâ beyt-i izzet merhabâ

⁵⁴ yolların: yollarını, *nüşha*.

⁵⁵ ârzüm: 'arzüm, *nüşha*. (Kelime bütün nakaratlarda aynı şekilde yanlış yazılmıştır.)

⁵⁶ 'alemi: 'âlemi, *nüşha*.

⁵⁷ Mısranın vezni sorunludur.

- 5 Ka' be-i Őerife dostu bundadır⁵⁸
Niçe melekler rahmet[ler] indirir
[18a] Hağ'çün gelene cennetler virilür
Ärzüm sende Ėara tonlı Beytu'lläh
- 6 Ka' beniñ tařların⁵⁹ kimse alamaz
Uçan Ėuřlar üstüne [hiç] Ėonamaz
Ka' beyi görenler⁶⁰ cehennemde yanmaz
MerĖabä yä beyt-i Ka' be merĖabä
- 7 Ka' beniñ saĖ yanında Hacerü'l-Esved tařı⁶¹
Ka' beyi görenler saĖ olur başı
Üçler yediler ĖırĖlar olur yoldařı⁶²
Ärzüm sende Ėara tonlı Beytu'lläh
- 8 Ka' beniñ Ėapusu her yana açılır⁶³
İçinde misk ile ' anber Őaçılır
Äb-ı zezem Őuyundan içilür⁶⁴
MerĖabä yä beyt-i ' izzet merĖabä
[18b]
- 9 Äb-ı zezem Ka' beniñ önünde bir Ėuyu⁶⁵
Andan içenler tebdil ider⁶⁶ Ėuyu
Hiç bir Őuya beñzemez anıñ Őuyu
MerĖabä yä Ka' betu'lläh merĖabä

⁵⁸ bundadır: bunda bulunur, *nüsha*.

⁵⁹ taşların: taşlarını, *nüsha*.

⁶⁰ gören: görenler, *nüsha*.

⁶¹ Mısranın vezni sorunludur.

⁶² Mısranın vezni sorunludur.

⁶³ Mısranın vezni sorunludur.

⁶⁴ Mısranın vezni sorunludur.

⁶⁵ Mısranın vezni sorunludur.

⁶⁶ ider: iderler, *nüsha*.

- 10 Ka‘beniñ içinde hâciler gezer
Çok iblisleriñ bağı yanı üzer
Kirâmen kâtibin şevâbın yazar
Ârzüm sende kara tonlu Beytu’llâh
- 11 Ka‘beniñ binâsı ‘azîm yapılı
Hâciler gelür hakîli hakîli
Dört yüz direk otuz kapılı
Merhabâ yâ beyt-i izzet merhabâ⁶⁷
- 12 Ka‘beniñ çevresi⁶⁸ yedi minâre
Nürlandırmış her biri bir kenâre
[19a] İsteyen kullara Allâhım vire
Ârzüm sende kara tonlu Beytu’llâh
- 13 Âb-ı zezem Ka‘beden aşığı
Beytu’llâhın şırmalıdır kuşığı
Kapası gümüşle altun eşigi
Merhabâ yâ Ka‘betu’llâh merhabâ
- 14 Ka‘beniñ mişli [bu] cihânda yokdır
İsteyen kulları gâyet [de] çokdır
Kullarına gösteren ancak Hâkdır
Ârzüm sende kara tonlu Beytu’llâh
- 15 Cehd ile gayretle Ka‘beye vardım
Çok şükür cümle murâdına irdim
Kara tonlu Beytu’llâha yü[z] sürdim
Merhabâ yâ Ka‘betu’llâh merhabâ
[19b]

⁶⁷ Nüshada 3 ve 4. mısralar yer değiştirmiştir. Mısraların yanına sonradan konulan numaralarla bu karışıklık düzeltilmiştir.

⁶⁸ çevresi: çevresinde, *nüşa*.

- 16 İşte geldi hâcîleriñ bayramı
 ‘ Arafatda sürerler ‘ aşkla demi
 Ka‘ beniñ öñünde Halîl İbrâhîm maqâmı⁶⁹
 Ârzüm sende qara tonlı Beytu’llâh
- 17 Varsam Kûbey tağına çıksam⁷⁰
 Nazar kılsam her yanına bakşam⁷¹
 Ka‘ be-i şerîfe bir dahı yüzler sürsem⁷²
 Merhabâ beyt-i ‘ izzet merhabâ
- 18 ‘ Arafât tağıdır bizim tağımız
 Müzdelifede qabûl olur du‘ âmız⁷³
 Mînada kesilür çoç qurbânımız
 Ârzüm sende qara tonlı Beytu’llâh
- 19 Ka‘ beye giren hâcîler⁷⁴
 Yüzleri nûr ile münevver⁷⁵
 ...⁷⁶
 Ârzüm sende qara tonlı Beytu’llâh
- [20a]
- 20 Ka‘ bedir yer yüzünüñ ‘ arşı⁷⁷
 Şokâkları nûrdan çarşı⁷⁸
 ‘ Arafât tağına qarşı⁷⁹
 Ârzüm sende qara tonlı Beytu’llâh

⁶⁹ Mısranın vezni sorunludur.

⁷⁰ Mısranın vezni sorunludur.

⁷¹ Mısranın vezni sorunludur.

⁷² Mısranın vezni sorunludur.

⁷³ Mısranın vezni sorunludur.

⁷⁴ Mısranın vezni sorunludur.

⁷⁵ Mısranın vezni sorunludur.

⁷⁶ Dörlükte bir mısra eksiktir.

⁷⁷ Mısranın vezni sorunludur.

⁷⁸ Mısranın vezni sorunludur.

⁷⁹ Mısranın vezni sorunludur.

- 20 Ka' beyi çok çok tavâf eylesem⁸⁰
Mâlim cânım cümle harc eylesem⁸¹
Her dem Allâh⁸² kelâmını söylesem
Merhabâ yâ Ka' betu'llâh merhabâ
- 21 Ka' beniñ tağlarınıñ dumâni⁸³
Gıtmez gönlümden gümâni⁸⁴
Bir dahı şağayam rükn-i yemâni
Merhabâ beyt-i izzet merhabâ
- 22 Hâk naşîb eylese bir dahı varsam
Bâbü's-selâm kapusından girsem⁸⁵
Altun eşigine yüzler sürsem⁸⁶
Ârzüm sende kıra tonlı Beytu'llâh
- [20b]
- 23 İhrâm geyüp hâcîler Ka' beye giderler⁸⁷
Dünyâ mâlin⁸⁸ uzağına ırılar
Sevine sevine tavâf iderler
Merhabâ yâ Ka' betu'llâh merhabâ
- 24 Ka' beye giden kimseler hâcî olur⁸⁹
Başında altun muhabbet tâcî olur⁹⁰
Ka' beyi görenler cehennemden âzâd olur⁹¹
Ârzüm sende kıra tonlı Beytu'llâh

⁸⁰ Mısrânın vezni sorunludur.

⁸¹ Mısrânın vezni sorunludur.

⁸² Allâh: Allâhiñ, *nüşa*.

⁸³ Mısrânın vezni sorunludur.

⁸⁴ Mısrânın vezni sorunludur.

⁸⁵ Mısrânın vezni sorunludur.

⁸⁶ Mısrânın vezni sorunludur.

⁸⁷ Ka' beye giderler: giderler Ka' beye, *nüşa*.

⁸⁸ mâlin: mâlini, *nüşa*.

⁸⁹ Mısrânın vezni sorunludur.

⁹⁰ Mısrânın vezni sorunludur.

⁹¹ Mısrânın vezni sorunludur.

- 25 Develer giderler kıtar kıtar⁹²
Dizinden kımlara batar⁹³
Emir-i hāc topların atar⁹⁴
Merhabā yā beyt-i izzet merhabā
- 26 Görmek ister cümle fakir⁹⁵
Ka'beniñ önünde vardır bir çukur
Dört yanında mü'ezzinler ezān okur⁹⁶
Merhabā yā beyt-i izzet merhabā
- 27 Altun oluğ altında kılsam namāzı⁹⁷
El kıldırup itsem niyāzı⁹⁸
- [21a] Soñra Medineye kıtsam yüzi
Müyesser olup görsem yā Resūla'llāh⁹⁹
- 28 ...
100
...
'Ālem Muḥammed cānıñı anup mücessem¹⁰¹
Müyesser olup görsem yā Resūla'llāh¹⁰²

⁹² Mısranın vezni sorunludur.

⁹³ Mısranın vezni sorunludur.

⁹⁴ Mısranın vezni sorunludur.

⁹⁵ Mısranın vezni sorunludur.

⁹⁶ Mısranın vezni sorunludur.

⁹⁷ Mısranın vezni sorunludur.

⁹⁸ Mısranın vezni sorunludur.

⁹⁹ Mısranın vezni sorunludur.

Şiirde zaten iki ayrı nakarat mısrası varken burada farklı bir nakarat kullanılmıştır. Öncelikle bunların ayrı şiirler olabileceği düşünölmüştür. Ancak şiirler arasında konu bütönlüğü bulunduğundan ve mecmuada ayrı bir şiir formunda yazılmadıkları için burada da tek bir şiir olarak değerlendirilmişlerdir.

¹⁰⁰ Bu iki mısra okunamamaktadır.

¹⁰¹ Mısranın vezni sorunludur.

¹⁰² Mısranın vezni sorunludur.

9

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dermendem mücrimem dermāna geldim yā Resūl¹⁰³

Sā' ilem muhtācam ihsāniña geldim yā Resūl

Nār-ı ḥasret cāna geçdi cān atup cānam saña

'Aşq ile dīzārını seyrāna geldim yā Resūl

Ārzū itdim [ben] seni maḥrūm gönderme beni

Baş¹⁰⁴ açık yalın ayak dīvāne geldim yā Resūl

Ka' be-i vaşlñ yolında¹⁰⁵ sa' y idüp düşdüm [ğarīb]

Daḥı ne'm var cānımı ḳurbāna geldim yā Resūl

İtme **Maḥfi** bendeñi [red] ey şefā' at mezhebi

[21b] Sen gibi ihsānı çok sultāna geldim yā Resūl

11. Mensur Metin

(3) Ve Medīne-i Münevvere'deki ziyāret iki cihān (4) güneşi Efendimiz şalla'llāhu 'aleyhi (5) ol maḳām-ı mübārek Ḥazret-i Ebū Bekr-i Şiddīk razīye'llāhu (6) 'anhu ve ol Ḥarem-i Şerīfñ maḳāmları beyān (7) Minber-i Şerif Miḥrābu'n-Nebevī Miḥrāb-ı 'Oşmān(8) Miḥrāb-ı Süleymān Bābu's-Selām Bāb-ı Raḥmet (9) Bāb-ı Cibrīl Bābu'n-Nisā' Mināre-i Mescidi'n-Nebī(10) 'Aleyhi's-selām

12. Mensur Metin

(11) Bābu belālar def' i için kırk bir kerre oḳuna ve ni' meti daḥı (12) ziyāde ola. Ve her kim bu sūreyi ba' de'l-' aşır oḳusa (13) yāḥud yatdığı vaḳit oḳusa ḳabir 'azābından emīn ola [22a] (1) Tebāreke sūresidir. Bu sūreyi ma' āşī gününde oḳusa (2) ihsān ziyādesiyle gelmeye ' Amme sūresidir. Rızk çoḳluğu için (3) her āb-dest aldıḳda müdāvemet ide budur: *Ve izā se 'eleke* (4) ' *ibādī*

¹⁰³ Resūl: Resūla'llāh, *nūsha*. (Bütün şiirde “Resūla'llāh” olarak yazılmış kelime vezin gereği “Resūl” olarak okunmuştur.

¹⁰⁴ baş: başı, *nūsha*.

¹⁰⁵ Ka' be-i vaşlñ yolında: Ka' beniñ uşulinden, *nūsha*.

‘*annī fe-innī qarībūn ücībū da‘ vetadā‘ i izā de‘ āni* (5) *fe’l-yestecībūlī ve’l yū ‘minū bī le‘ allehüm yerşudlīh*. Temmet.

10¹⁰⁷

[*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]

Ben muhibb-i hānedānım yār-ı ğārımdır ‘Alī

Dürr-i şehvār-ı haķıķat nāmdārımdır ‘Alī

Tāc-ı ser murġ-ı sa‘ ādet baħtiyārımdır ‘Alī

Bāĝçe-i bāĝ-ı bahārım gül-‘ izārımdır ‘Alī

Şīvegāhım Muştafādır cilvegāhımdır ‘Alī

Hānķāhım rāh-ı Muħammed nāzlı yārımdır ‘Alī¹⁰⁸

Severiz biz¹⁰⁹ anı oldur cānlarıñ cānānesi

Maħrem-i sırr-ı tarīķat cihāndır merdānesi¹¹⁰

[22b] Şīvegāhım Muştafādır cilvegāhımdır ‘Alī

Dürr-i şehvār-ı haķıķat kendiniñ dīvānesi

Ol erenler ser-firāzı ‘ālemiñ bir dānesi

Şīvegāhımdır Muħammed nāzlı yārımdır ‘Alī

Severiz biz anı sevmeyen [anuñ] bilmez özün

Yarın ol rüz-ı cezāda görmez evliyā¹¹¹ yüzün

Şīvegāhımdır Muħammed nāzlı yārımdır ‘Alī

¹⁰⁶ *Kurān-ı Kerīm*, Bakara 2/186.

¹⁰⁷ Mecmuada beyitler hâlinde yazılmış olan şiir, on beş mısradan oluşmaktadır. Mısra sayısı ve mısralar arasındaki kafiye/redif ilişkileri de göz önünde bulundurularak üç mısralık bentler hâlinde ve müsellel formunda yazılmıştır.

¹⁰⁸ Mısranın vezni sorunludur.

¹⁰⁹ biz: bizler, *nüşa*.

¹¹⁰ Mısranın vezni sorunludur.

¹¹¹ evliyā: evliyâların, *nüşa*.

Temmet

Ḥarrarahu'l-faķīr ilā-raḥmeti Rabbihi'l-ķadīr Muṣṭafā Ḥilmī
‘an-ḥulefā’-i Zülüfliyān-ı Ḥāṣṣa
ve üstāzuhū el-Ḥāc Muḥammedü’
l-Vaṣfī ğafera’llāhu
lehümā. Āmīn.
Sene 1284
Zi’l-ḥicce
27(?)

Ek: *Mecmûa'* dan örnek sayfalar